

Τμήμα Πληροφορικής
Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Λογική Σχεδίαση Ψηφιακών Συστημάτων

Σύγχρονα Ακολουθιακά Κυκλώματα (Synchronous Sequential Circuits)

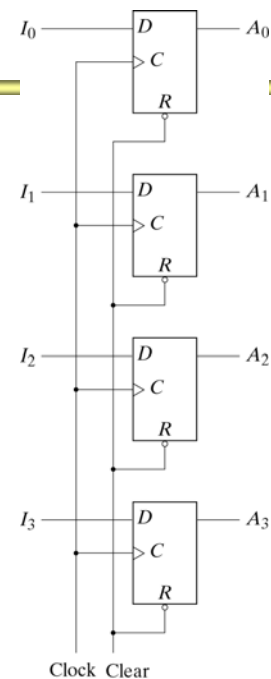
Μιχάλης Ψαράκης

Είδη ακολουθιακών κυκλωμάτων

- **Καταχωρητής (register)**
  - Ομάδα από **flip-flop**
  - Κάθε flip-flop αποθηκεύει ένα **bit πληροφορίας**
    - Ένας n -bit καταχωρητής αποτελείται από n flip-flop τα οποία μπορούν να αποθηκεύσουν n -bit δυαδική πληροφορία
  - Μπορεί να έχει και **συνδυαστικές πύλες**
    - Εκτελούν λειτουργίες επεξεργασίας δεδομένων
  - Τα flip-flop περιέχουν την πληροφορία και οι πύλες καθορίζουν πως η πληροφορία εισάγεται στον καταχωρητή
- **Μετρητής (counter)**
  - **Καταχωρητής** που περνάει από μια **προκαθορισμένη ακολουθία καταστάσεων**
  - Οι πύλες είναι συνδεδεμένες με τέτοιο τρόπο ώστε να παράγουν την επιθυμητή ακολουθία καταστάσεων

Καταχωρητής 4-bit

- 4 flip-flop τύπου D
- Η κοινή είσοδος ρολογιού (clock) πυροδοτεί όλα τα flip-flop στην ανοδική ακμή
  - Τα δεδομένα στις 4 εισόδους (I_3, I_2, I_1, I_0) μεταφέρονται στην έξοδο (A_3, A_2, A_1, A_0)
  - Ανά πάσα στιγμή η εσωτερική κατάσταση του καταχωρητή είναι διαθέσιμη στην έξοδο
- Η είσοδος μηδενισμού (clear) συνδέεται με την είσοδο reset των flip-flop
  - Όταν γίνει 0, όλα τα flip-flop μηδενίζονται (ασύγχρονα)
  - Πρέπει να παραμένει στο 1 κατά την κανονική λειτουργία του καταχωρητή

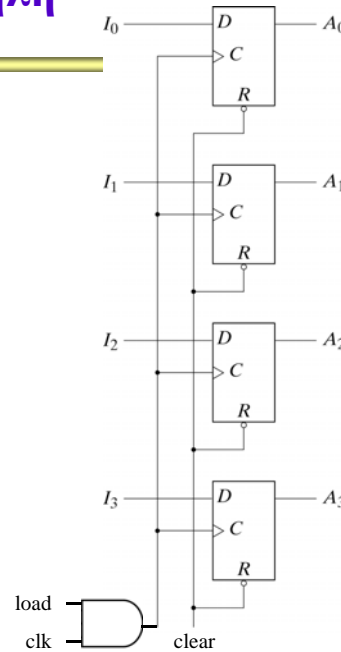

Συγχρονισμός ψηφιακών συστημάτων

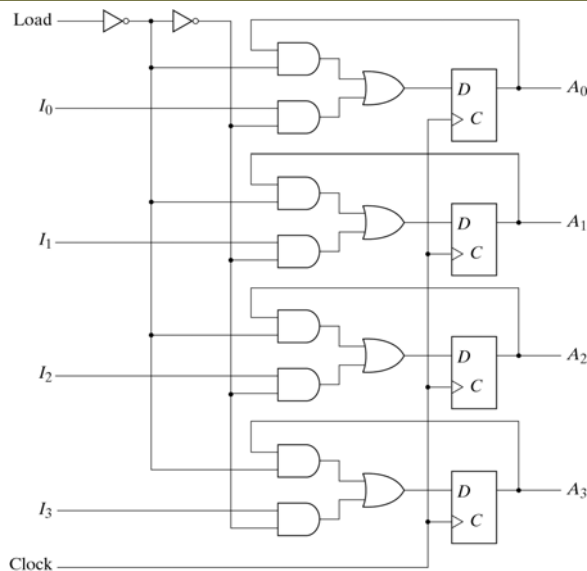
- Τα ψηφιακά συστήματα έχουν μια καθολική γεννήτρια ρολογιού (master clock generator)
  - Παράγει μια συνεχή ακολουθία παλμών
  - Εφαρμόζονται σε όλα τα flip-flop και τους καταχωρητές του συστήματος
  - Το ρολόι λειτουργεί ως «καρδιά» του συστήματος δίνοντας σταθερό ρυθμό σε όλα τα μέρη του συστήματος
- Για να λειτουργεί σωστά το σύστημα πρέπει να είναι συγχρονισμένο
  - Όλοι οι παλμοί του ρολογιού πρέπει να φτάνουν την ίδια στιγμή σε όλα τα σημεία του συστήματος
  - Όλα τα flip-flop πρέπει να πυροδοτούνται ταυτόχρονα

Καταχωρητής με παράλληλη φόρτωση

- Δεν είναι επιθυμητό να **αλλάξει η κατάσταση** όλων των καταχωρητών σε **κάθε παλμό ρολογιού**
  - Πώς θα καθορίσουμε εάν θα εισάγουμε νέα πληροφορία σε έναν καταχωρητή σε κάποιο παλμό ρολογιού;
    - Φόρτωση (loading) του καταχωρητή
- Για να **διατηρήσουμε** τα περιεχόμενα του καταχωρητή
  - Πρέπει να **αποτρέψουμε** το σήμα ρολογιού να φτάσει στον καταχωρητή
  - **Πύλη επίτρεψης** που ελέγχει το ρολόι
- Αυτή η μέθοδος (**clock gating**) εισάγει πράξεις στους παλμούς του ρολογιού
  - Μπορεί να προκαλέσει **άνισες καθυστερήσεις** στη διάδοση του ρολογιού στα διαφορετικά σημεία του συστήματος
  - Μπορεί να προκαλέσει τον **αποσυγχρονισμό** του συστήματος

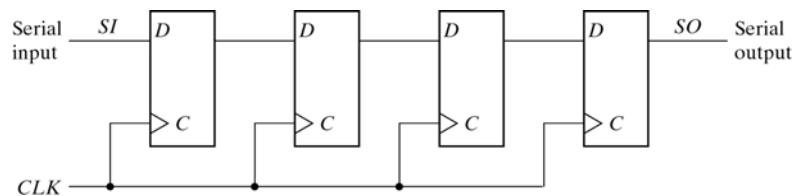
Καταχωρητής 4-bit με παράλληλη φόρτωση

Καταχωρητής ολίσθησης

Καταχωρητής ολίσθησης (shift register)

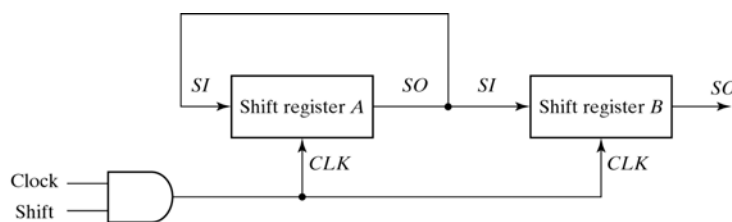
- Καταχωρητής με δυνατότητα ολίσθησης των δυαδικών πληροφοριών προς τα **δεξιά** ή/και προς τα **αριστερά**
- **Αλυσίδα** από flip-flop με την **έξοδο** του κάθε flip-flop να είναι συνδεδεμένη με την **είσοδο** του επόμενου
- Σειριακή είσοδος (serial input, SI):
  - Καθορίζει την πληροφορία που – κατά την ολίσθηση – εισέρχεται στο αριστερότερο flip-flop
- Σειριακή έξοδος (serial output, SO):
  - Η έξοδος του δεξιότερου flip-flop

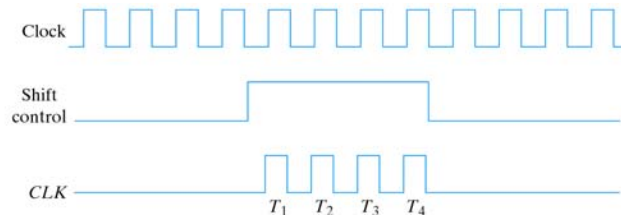
Παράλληλη/Σειριακή μεταφορά

- Για τη μεταφορά των δυαδικών πληροφοριών από **έναν καταχωρητή προορισμού (A)** σε **έναν καταχωρητή προέλευσης (B)**

- **Παράλληλη μεταφορά:**
  - Όλα τα bit πληροφορίας του A μεταφέρονται στο B σε **έναν παλμό** ρολογιού
- **Σειριακή μεταφορά:**
  - Οι πληροφορίες μεταφέρονται **κατά ένα bit** κάθε φορά μέσω **ολίσθησης** των καταχωρητών A και B προς την ίδια κατεύθυνση

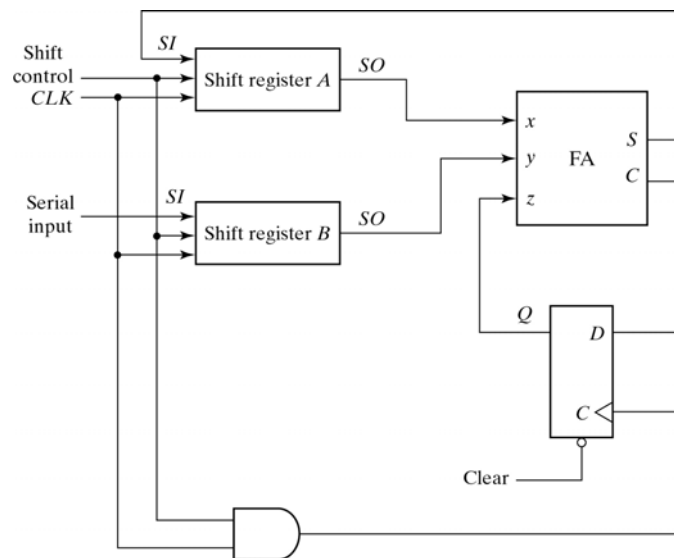

Σειριακή μεταφορά

Παλμός ρολογιού	Καταχωρητής ολίσθησης A	Καταχωρητής ολίσθησης B
Αρχική τιμή	1 0 1 1	0 0 1 0
Μετά από T ₁	1 1 0 1	1 0 0 1
Μετά από T ₂	1 1 1 0	1 1 0 0
Μετά από T ₃	0 1 1 1	0 1 1 0
Μετά από T ₄	1 0 1 1	1 0 1 1

Σειριακή πρόσθεση

Παράλληλος/Σειριακός αθροιστής

Παράλληλος αθροιστής

- Χρησιμοποιεί καταχωρητές με **παράλληλη φόρτωση**
- Συνδυαστικό κύκλωμα
- Πλήρους αθροιστές όσα και τα bit των δυαδικών αριθμών

Σειριακός αθροιστής

- Χρησιμοποιεί καταχωρητές **ολίσθησης**
- Ακολουθιακό κύκλωμα
- Έναν πλήρη αθροιστή

Σχεδίαση σειριακού αθροιστή με JK flip-flop

Παρούσα Κατάσταση	Είσοδοι		Επόμενη Κατάσταση	Έξοδος	Είσοδοι flip-flop	
	x	y			J_Q	K_Q
0	0	0	0	0	0	X
0	0	1	0	1	0	X
0	1	0	0	1	0	X
0	1	1	1	0	1	X
1	0	0	0	1	X	1
1	0	1	1	0	X	0
1	1	0	1	0	X	0
1	1	1	1	1	X	0

Εξισώσεις εισόδων

$$J_Q = xy$$

$$K_Q = x'y' = (x+y)'$$

$$S = x \oplus y \oplus Q$$

Πίνακας καταστάσεων

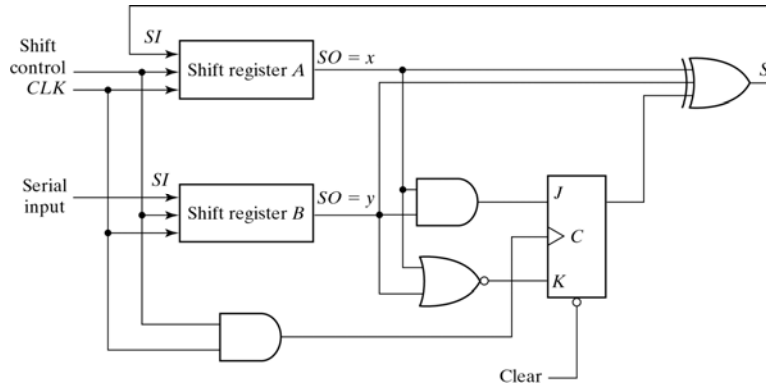
Σχεδίαση σειριακού αθροιστή με JK flip-flop

Εξισώσεις εισόδων

$$J_Q = xy$$

$$K_Q = x'y' = (x+y)'$$

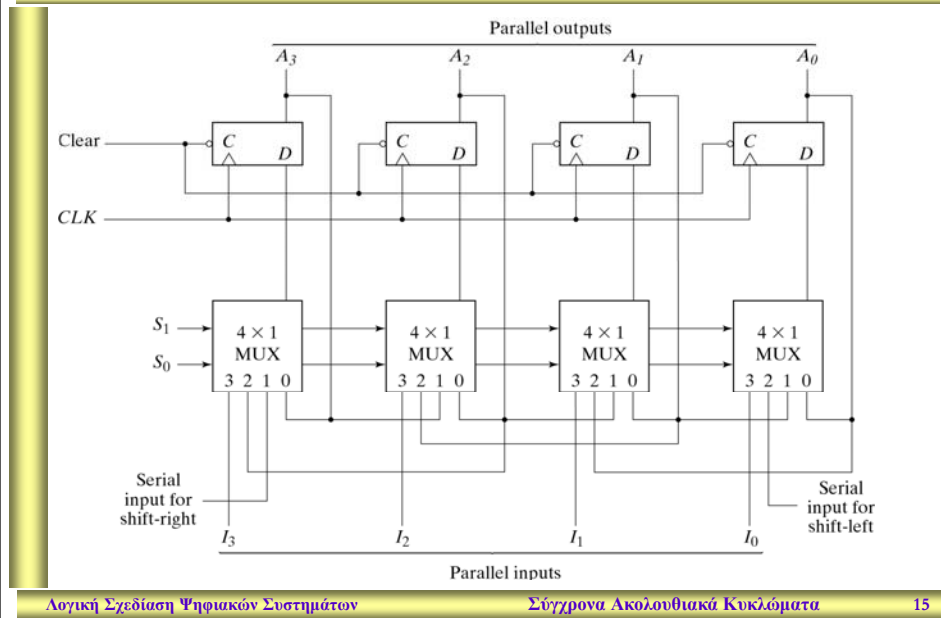
$$S = x \oplus y \oplus Q$$

Αμφίδρομος καταχωρητής ολίσθησης με παράλληλη φόρτωση

- Σε έναν καταχωρητή ολίσθησης μπορούμε:
  - Να εισάγουμε τα δεδομένα **σειριακά** και να τα **εξάγουμε παράλληλα**
- Εάν ο καταχωρητής ολίσθησης υποστηρίζει παράλληλη φόρτωση μπορούμε:
  - Να εισάγουμε τα δεδομένα **παράλληλα** και να τα **εξάγουμε σειριακά**
- **Μονόδρομος (unidirectional)** καταχωρητής ολίσθησης:
  - Δυνατότητα ολίσθησης μόνο **προς τη μία** κατεύθυνση
- **Αμφίδρομος (bidirectional)** καταχωρητής ολίσθησης:
  - Δυνατότητα ολίσθησης και **προς τις δυο** κατευθύνσεις
- **Οικουμενικός (universal)** καταχωρητής ολίσθησης:
  - **Αμφίδρομος** καταχωρητής ολίσθησης με **παράλληλη φόρτωση**

Αμφίδρομος καταχωρητής ολίσθησης με παράλληλη φόρτωση

Μετρητές

- **Μετρητής (counter):**
  - Καταχωρητής που περνάει από μια προκαθορισμένη ακολουθία καταστάσεων
- **Δυαδικός μετρητής (binary counter):**
  - Μετρητής που ακολουθεί τη φυσική αρίθμηση
  - Ένας δυαδικός μετρητής n -bit αποτελείται από n flip-flop και μετράει δυαδικά από το 0 έως το $2^n - 1$
- **Δύο κατηγορίες μετρητών**
  - Μετρητές ριπής (ripple counters)
  - Σύγχρονοι μετρητές (synchronous counters)

Μετρητές

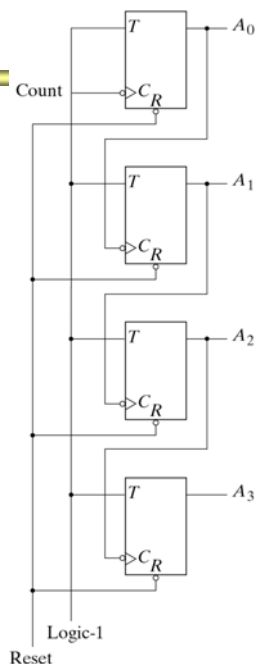
- **Σύγχρονοι μετρητές (synchronous counters):**
  - Μία **κοινή πηγή ρολογιού** συνδέεται στις εισόδους ρολογιού (clock) όλων των flip-flop του μετρητή
- **Μετρητές ριπής (ripple counters):**
  - Η είσοδος ρολογιού (clock) μερικών flip-flop του μετρητή δεν συνδέεται στην πηγή ρολογιού του συστήματος
  - Μερικά flip-flop **δεν πυροδοτούνται** από τους **παλμούς του κοινού ρολογιού** αλλά από τη **μετάβαση** που προκύπτει στις εξόδους άλλων flip-flop

Δυαδικός μετρητής ριπής

Δυαδική ακολουθία μέτρησης

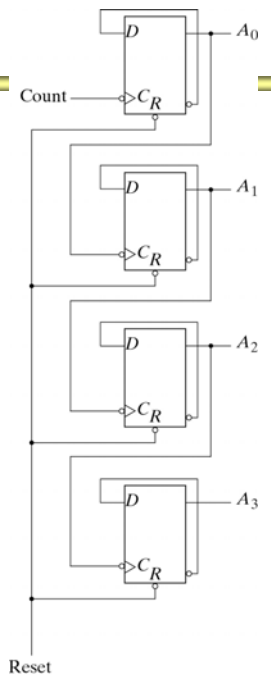
A3	A2	A1	A0
0	0	0	0
0	0	0	1
0	0	1	0
0	0	1	1
0	1	0	0
0	1	0	1
0	1	1	0
0	1	1	1
1	0	0	0

Δυαδικός μετρητής ριπής
4-bit με T flip-flop

Διαδικός μετρητής ριπής

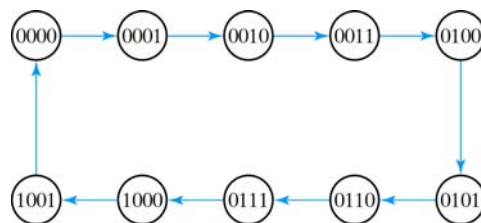
- Πώς υλοποιείται ένας διαδικός μετρητής ριπής με
  - D flip-flop;
  - JK flip-flop;
- Αν χρησιμοποιηθούν θετικά ακμοπυροδότητα flip-flop πώς πρέπει να τροποποιηθεί το κύκλωμα;

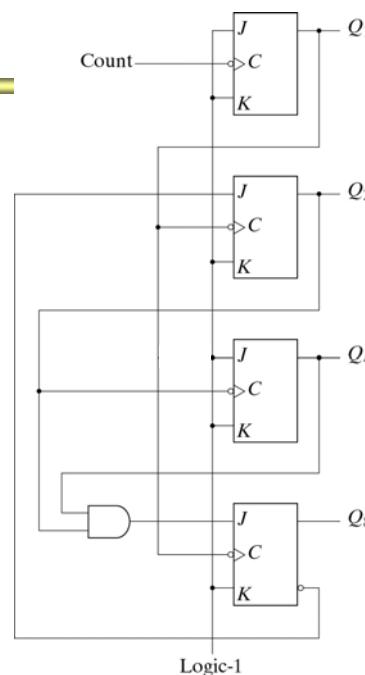
Διαδικός μετρητής ριπής 4-bit με D flip-flop

Μετρητής ριπής BCD

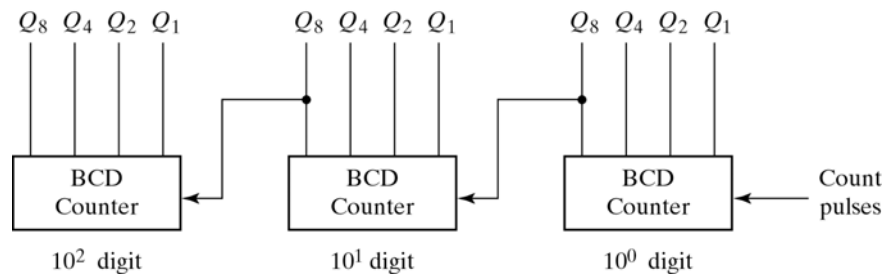
Διάγραμμα καταστάσεων

Μετρητής ριπής BCD με JK flip-flop

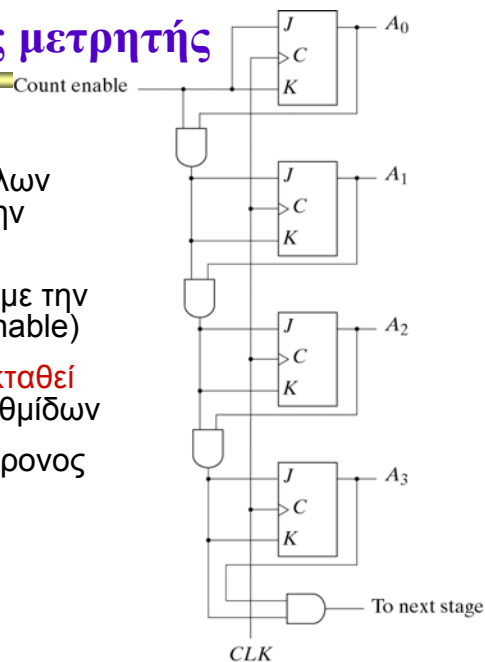

Δεκαδικός μετρητής BCD 3 δεκαδικών ψηφίων

Σύγχρονος δυαδικός μετρητής

- Κανονικότητα σχεδίασης
- Οι είσοδοι ρολογιού (clk) όλων των flip-flop συνδέονται στην κοινή πηγή ρολογιού
- Ο μετρητής ενεργοποιείται με την είσοδο επίτρεψης (count enable)
- Ο μετρητής μπορεί να επεκταθεί σε οποιοδήποτε αριθμό βαθμίδων
- Πώς υλοποιείται ένας σύγχρονος δυαδικός μετρητής με
  - T flip-flop;
  - D flip-flop;

Δυαδικός μετρητής πάνω-κάτω

Έλεγχος		Λειτουργία
Up	Down	
0	0	Δεν μετράει
0	1	Μέτρηση προς-τα-κάτω
1	0	Μέτρηση προς-τα-πάνω
1	1	Μέτρηση προς-τα-πάνω

Δυαδικός μετρητής πάνω-κάτω 4-bit

Λογική Σχεδίαση Ψηφιακών Συστημάτων
Σύγχρονα Ακολουθιακά Κυκλώματα
23

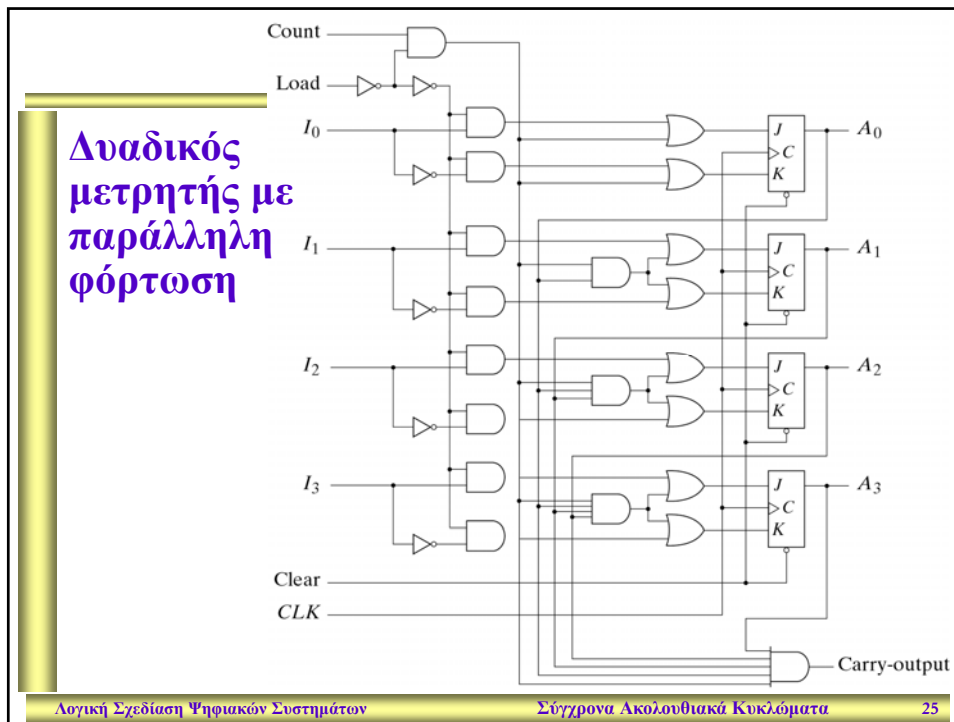
Δυαδικός μετρητής με παράλληλη φόρτωση

Clear	CLK	Load	Count	Λειτουργία
0	X	X	X	Μηδενισμός
1	↑	1	X	Φόρτωση εισόδων
1	↑	0	1	Μετάβαση στην επόμενη μέτρηση
1	↑	0	0	Καμία αλλαγή

Πίνακας λειτουργίας του μετρητή

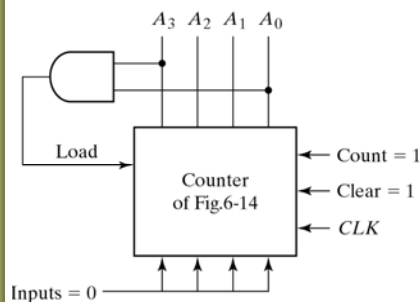
Λογική Σχεδίαση Ψηφιακών Συστημάτων
Σύγχρονα Ακολουθιακά Κυκλώματα
24

Δυαδικός μετρητής με παράλληλη φόρτωση

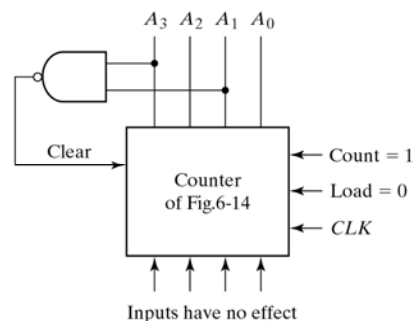

Χρήση μετρητών με παράλληλη φόρτωση

- Μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε ένα μετρητή με παράλληλη φόρτωση για να παράγουμε μια ακολουθία μέτρησης που αρχίζει και τελειώνει σε τυχαίους αριθμούς
- Παράδειγμα: δύο τρόποι για να κατασκευάσουμε ένα μετρητή BCD

Χρησιμοποιώντας την παράλληλη φόρτωση

Χρησιμοποιώντας τον ασύγχρονο μηδενισμό

Μετρητής με αχρησιμοποίητες καταστάσεις

- Σχεδιάστε με JK flip-flop ένα μετρητή που παράγει την επαναλαμβανόμενη ακολουθία μετρήσεων: 000, 001, 010, 100, 101, 110

Παρούσα κατάσταση			Επόμενη κατάσταση			Είσοδοι flip-flop					
A	B	C	A	B	C	J _A	K _A	J _B	K _B	J _C	K _C
0	0	0	0	0	1	0	X	0	X	1	X
0	0	1	0	1	0	0	X	1	X	X	1
0	1	0	1	0	0	1	X	X	1	0	X
1	0	0	1	0	1	X	0	0	X	1	X
1	0	1	1	1	0	X	0	1	X	X	1
1	1	0	0	0	0	X	1	X	1	0	X

Πίνακας καταστάσεων

Μετρητής με αχρησιμοποίητες καταστάσεις

Παρούσα κατάσταση			Επόμενη κατάσταση			Είσοδοι flip-flop					
A	B	C	A	B	C	J _A	K _A	J _B	K _B	J _C	K _C
0	0	0	0	0	1	0	X	0	X	1	X
0	0	1	0	1	0	0	X	1	X	X	1
0	1	0	1	0	0	1	X	X	1	0	X
1	0	0	1	0	1	X	0	0	X	1	X
1	0	1	1	1	0	X	0	1	X	X	1
1	1	0	0	0	0	X	1	X	1	0	X

Πίνακας καταστάσεων

Εξισώσεις εισόδων

$$\begin{aligned}
 J_A &= B & K_A &= B \\
 J_B &= C & K_B &= 1 \\
 J_C &= B' & K_C &= 1
 \end{aligned}$$

Μετρητής με αχρησιμοποίητες καταστάσεις

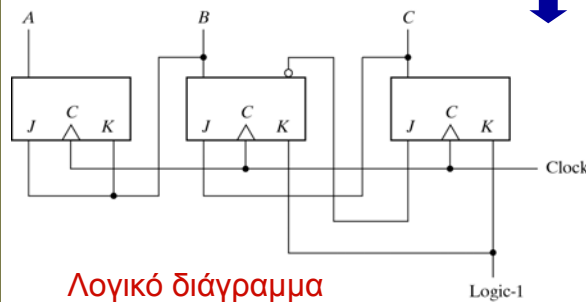
- Ο μετρητής είναι αυτοδιορθούμενος
- Εάν λόγω εξωτερικής παρεμβολής βρεθεί σε μία από τις αχρησιμοποίητες καταστάσεις, ο παλμός της επόμενης μέτρησης τον επαναφέρει σε μία έγκυρη κατάσταση

Εξισώσεις εισόδων

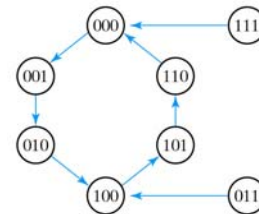
$$J_A = B \quad K_A = B$$

$$J_B = C \quad K_B = 1$$

$$J_C = B' \quad K_C = 1$$

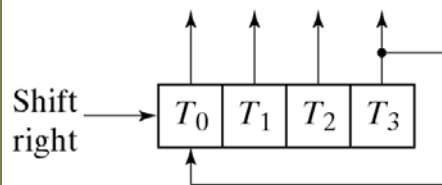
Λογικό διάγραμμα

Διάγραμμα καταστάσεων

Μετρητής δακτυλίου (ring counter)

- Κυκλικός καταχωρητής ολίσθησης, στον οποίο μόνο ένα flip-flop έχει την τιμή 1 και όλα τα άλλα έχουν τιμή 0

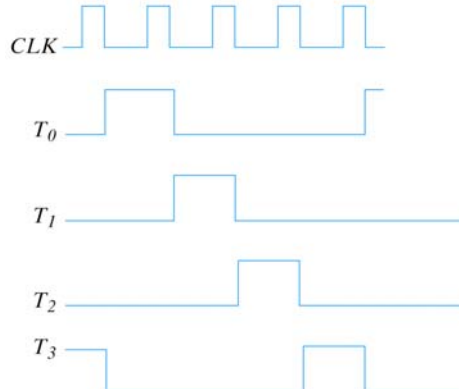
T0	T1	T2	T3
1	0	0	0
0	1	0	0
0	0	1	0
0	0	0	1

Ακολουθία μέτρησης
(αρχική τιμή = 1000)

Μετρητής δακτυλίου (ring counter)

- Ένας μετρητής δακτυλίου μπορεί να παράγει **σήματα χρονισμού (timing signals)** που ελέγχουν τις λειτουργίες ενός ψηφιακού συστήματος

T0	T1	T2	T3
1	0	0	0
0	1	0	0
0	0	1	0
0	0	0	1

Μετρητής δακτυλίου με αντιστροφή ουράς

- Κυκλικός καταχωρητής ολίσθησης με τη συμπληρωματική έξοδο του τελευταίου flip-flop να είναι συνδεδεμένη με την είσοδο του πρώτου flip-flop
  - Ένας μετρητής δακτυλίου k -bit παράγει k διακριτές καταστάσεις
  - Ένας μετρητής δακτυλίου k -bit με αντιστροφή ουράς παράγει $2k$ διακριτές καταστάσεις

A	B	C	E
0	0	0	0
1	0	0	0
1	1	0	0
1	1	1	0
1	1	1	1
0	1	1	1
0	0	1	1
0	0	0	1

